

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 327:913(470+571)

<http://doi.org/10.17721/2524-048X.2018.11.271-275>

Олег Машевський,

доктор історичних наук, професор

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

ТРАЄКТОРІЯ ГЕОСТРАТЕГІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ РЕГІОНАЛЬНІЙ ТА ГЛОБАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

**Олег Кондратенко Геостратегічний вимір зовнішньої політики Російської
Федерації. Монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2017. 607 с.**

Загальновідомо, що геополітика великих держав дедалі активніше стає об'єктом наукової уваги сучасних дослідників. Адже, геополітичні «зсуви», які відбуваються у рамках трансформації нового світового порядку безпосередньо залежать від їхньої політики. Однією з таких держав є Російська Федерація, що позиціонує себе у якості спадкоємиці СРСР та намагається повернути собі статус великої держави з глобальною амбіціями. Монографія О. Кондратенка «Геостратегічний вимір зовнішньої політики Російської Федерації» висвітлює зовнішньополітичну діяльність РФ під кутом формування та реалізації її геостратегії.

Тема просторового аспекту, піднятого автором у монографії, є сьогодні надто актуальною, передусім на тлі нелінійної (так званої гібридної) агресії, яку веде Росія проти України як найближчого свого сусіда та є ключовою загрозою вітчизняній національній безпеці. Основною причиною такого геостратегічного кроку по відношенню до України є намагання зупинити євроатлантичні устремління Києва та спроба повернути Україну в фарватер російського впливу. Проте, експансивна політика, яку веде Росія, не обмежується лише

пострадянським простором. Саме тому, малі та середні держави все частіше опиняються у зоні геополітичної турбулентності, зумовленої, головню, поведінкою великих держав. Виходячи з умов у яких опинилася Україна, нині надактуальним завданням є політологічний аналіз геостратегії Російської Федерації з тим щоби мати можливість хоча б відносно прорахувати її дії та подальші наміри. Адже, відомо, що детальний аналіз та прогнозування можливих сценаріїв зовнішньополітичної діяльності провідних держав на світовій геополітичній арені, дозволить сучасній світовій громадськості та, більшою мірою, політичним елітам краще зорієнтуватися у забезпеченні вироблення алгоритму прийняття відповідних рішень у вирі наростаючого хаосу та глобального виміру нестабільності. Монографія має досить чітку структуру, а у ході дослідження автор прийшов до цілком самостійних та логічних висновків.

Аналізуючи зміст рецензованої монографії відзначимо, що значною заслугою автора є те, що він досить детально обґрунтував цілий спектр методологічних підходів до розгляду зовнішньої політики Росії. Зокрема, доволі чітко розкрито сутність геополітики та геостратегії великих держав у класичному, а також критичному розумінні та її сучасній постмодерністській інтерпретації. Найоптимальнішим для автора визначенням геостратегії держав є передусім їх здатність досягати поставленої мети та цілей на міжнародній арені з допомогою оптимального використання національної сили та наявних зовнішньополітичних ресурсів. При цьому варто враховувати, що геополітика є передусім динамікою, так як характеризує тактику поведінки держав-гегемонів на міжнародній арені, тоді як геостратегія відзначається певною константністю, оскільки формується більшою мірою на середньо та довгострокову перспективу відповідно до зміни геополітичної ситуації в світі.

Автор докладно розкриває методологічне розуміння російської геополітики представниками євразійства, слов'янофільства, а також аналізує сучасні концепції розуміння геостратегічного виміру російської зовнішньої політики. Водночас, схарактеризовано спектр ресурсів Російської Федерації, які

забезпечують реалізацію її геостратегії. Доведено, що з розпадом СРСР Росія втратила промислову та технологічну здатність, перетворившись на державу із переважно сировинною економікою – понад 70% у експорті якої переважають енергоресурси та низькоінтелектуальна продукція. Аналіз ресурсної структури РФ дає підстави стверджувати, що практично всі наявні зовнішньополітичні засоби навряд чи в найближчій перспективі дадуть змогу Росії претендувати на статус наддержави, втрачений з крахом Радянського Союзу.

Автором також досить детально розкрито й проаналізовано критерії геостратегічного інструментарію РФ у забезпеченні її геополітичного впливу. Серед інструментів окремо виділено енергетичні ресурси, які Росія активно використовує для забезпечення вадливу як європейському, так і пострадянському просторі. До перспективних напрямів диверсифікації енергоресурсів слід виділити проект газопроводу «Сила Сибіру», за яким передбачено постачання блакитного палива до Китаю. Також РФ намагається просувати альтернативні лінії постачання газу до Європи через побудову газогонів «Північний потік-2» та «Турецький потік».

Дослідник демонструє досить глибоку обізнаність щодо реалізації геостратегії РФ у контексті її основних напрямків. Так, досить детально розглядається діяльність Росії стосовно збереження та посилення регіонального впливу на пострадянському просторі. Механізмами збереження впливу Москви на нові незалежні країни стали такі інтеграційні проекти як СНД, ЄврАзЕС, МС, ЄЕП, ОДКБ та ЄАЕС. Окремо виділено реінтеграцію пострадянських держав у рамках таких безпекових організацій як ОДКБ та ШОС. Проте, СНД як й інші інтеграційні об'єднання, так і не вирішили проблеми відбудови на ринковій основі єдиного економічного простору, необхідного для розвитку всіх пострадянських країн, що зрештою стало причиною поглиблення дезінтеграційних процесів на євразійському просторі. Всі, здавалось би, прагматичні кроки по переходу від багатостороннього до одностороннього співробітництва поки не приносять відчутних результатів. Все це стало

основною причин того, що ряд пострадянських країн віддали перевагу саме європейській інтеграційній перспективі та поміркованому зближенню з Китаєм.

Значну увагу автор приділяє західному геостратегічному вектору Росії, який стосується її відносин зі США, НАТО та ЄС. Росія активно протистоїть, на цьому напрямку, розширенню Північноатлантичному Альянсу на схід, також її непокоїть розміщення систем протиракетної оборони (ПРО) в країнах Східної Європи. Окрему увагу приділено політиці Росії щодо Балкан та Близького Сходу де РФ має наміри повернути свій геополітичний вплив, що колись належав СРСР. Разом з тим, у монографії докладно розкривається Азіатський, Африканський та Латиноамериканський вектори російської геостратегії, адже саме за рахунок низки країн цих регіонів РФ планує сформувати антизахідники блок, що може протистояти глобальному домінуванню США. Автор приділяє пильну увагу арктичному вектору російської геостратегії. Саме в Арктиці Росія намагається поширити свій вплив на багатий енергоресурсами арктичний шельф. Росія прагне закріпити свій контроль у цій частині світу силовим шляхом, передусім через відновлення колишніх радянських військово-морських баз та створення нових, про що зокрема свідчить формування оперативно-стратегічного командування «Північ».

Загалом рецензована монографія виконана на досить високому науковому рівні, оскільки розкриває надзвичайно актуальну на сьогодні тему геостратегії Російської Федерації, що зрештою визначає її поведінку на міжнародній арені. Позитивно впливає на якість дослідження значна кількість використаних автором іноземних джерел. Також підвищує науковий рівень даної роботи численний ілюстративний матеріал, який тим самим розширює її інформативність. Монографія є цілком завершеним, самостійним дослідженням та буде зі значним зацікавленням зустрінута широким колом українських науковців та дипломатів-практиків й послугує для подальших наукових розвідок у царині геостратегічного аспекту політики великих держав.

Oleg Mashevskiy,

Dr. of Science (History), Prof.

Taras Shevchenko National

University of Kyiv

**THE TRAJECTORY OF RUSSIAN GEOSTRATEGY:
CHALLENGES AND THREATS OF REGIONAL AND GLOBAL
SECURITY**

Oleg Kondratenko's Geostrategic Dimension of Foreign Policy of the Russian Federation. Monograph. Kyiv: PPC "Kyiv University", 2017. 607 p.

***Abstract.** The results of the reviewing the geostrategic aspect of foreign policy activity of the Russian Federation have been presented. The analysis of the level of disclosure given by the author of the methodological principles of Russian geostrategy, its planning and key vectors of implementation, has been provided. The estimated level of presentation of the content of the regional vector of Russian geostrategy comes as follows: its priority is to provide geopolitical influence in the post-Soviet space through its reintegration, as well as through the creation of controlled conflicts. The monograph has separately analyzed the degree of disclosure of the essence of the global dimension of geostrategy of the Russian Federation in the context of the West, Middle East, Asia-Pacific, African, Latin American and Arctic foreign policy directions of Russia. Thus, through a number of such directions, Russia attempts to implement its influence on the international security and the emergence of a new world order.*

***Key words:** Russian Federation, geostrategy, geopolitics, vectors of geostrategy, superpowers.*

Надійшла до редколегії 07.10.2018